

Eldrebølgen treffer pårørende

– Vi risikerer at det blir mange utslitte pårørende, sier eldreforsker Einar Vetvik.

Den tidligere rektoren ved Diakonhjemmet har forsket mye på eldreomsorgen i norske kommuner. I forskningsrapporten «Retorikk og realiteter», skrevet av Einar Vetvik og Per Gunnar Disch slås det fast at bemanningsmangel og underdekning av omsorgsboliger allerede er et stort problem i kommunene, og at det også er stor mangel på frivillige.

– I mange kommuner er det tydelige mangler, sier han og viser til at andre forskere, og likeledes riksrevisjonen, sier det samme. Vetvik mener avstanden mellom hva politikerne kommuniserer om tilstanden i eldreomsorgen og de faktiske forhold, er urovekkende stor. Dette kan sette mange pårørende i en vanskelig skvis.

– Allerede nå har mange kommuner problemer med økonomi og personellmangel innen eldreomsorgen. Det er vanskelig å få plass på

sykehjem. Sykefraværet hos ansatte innen eldreomsorgen er mange steder høyt, noe som fører til en kraftig innleie av vikarer. Det skorter på penger og personell. Jeg frykter situasjonen blir enda verre når eldrebølgen setter inn for fullt, sier Vetvik.

I perioden 2020–2030 er det ventet at antallet eldre over 80 år vil øke med 50 prosent.

– Mange 80-åring er spreke, men mange sliter med ulike sykdommer, og behovet for pleie øker med alderen. Dermed øker behovet for ansatte i helse- og omsorgssektoren. Men mange kommuner strever med å få tak i fagfolk innen eldreomsorgen. Andre kommuner har så dårlig råd at de ikke kan ansette flere, sier Vetvik.

– Hvordan tror du situasjonen blir for de pårørende til eldre og hjelpetrequende framover?

– Vi risikerer mange utslitte pårørende, mange frustrasjoner, mange ugreie belastninger. På grunn av mangel på sykehjems plasser og tilrettelagte eldreboliger, vil det være mange ganske syke eldre som bor hjemme.

Allerede nå må den kommunale hjemmeomsorgstjenesten ta seg av ganske mye sykkelighet hos eldre. Hvis den syke har ektefelle som lever, kan mange bo hjemme, men det er grenser for hvilke pleieoppgaver man kan forlange et ektefelle skal utføre.

Ektefeller må ha rett til å sette grenser. Hvis den gamle og syke har barn, ser vi at mange ønsker å hjelpe sine gamle foreldre, men det er grenser for hva pårørende kan gjøre. Mange pårørende kommer i skvis mellom den omsorgen de skal gi egne barn, og den omsorgen de føler de burde gi sine gamle foreldre.

– En del prøver å løse det med å leie seg privat hjelp?

– Når det offentlige helsetilbudet svekkes, vil de med stor nok kjøpekraft etterspørre tjenester fra annet hold, og slik skape et økende behov for markedsbaserte tjenester. I de store byene vil dette markedet bli stort nok til å gi økt lønnsomhet. Det er grunn til å anta at denne utviklingen vil skyte fart etter 2020 når eldrebølgen blir større, sier Vetvik.

Dette betyr at man vil få et økende klasseskille mellom eldre; et klasseskille mellom de som har råd til private kommersielle tjenester, og de som bare har det offentlige tilbudet.

– *Mange setter sin lit til at teknologiutviklingen med roboter og overvåkningsopplegg kan avlaste pårørende?*

– Teknologiuutviklingen kan hjelpe en del. Men egentlig har vi ikke sett så mye til denne teknologien ennå. Det er grenser for hva roboter kan gjøre innen omsorgssektoren. Og overvåkningsteknologien kan være nyttig for mange, men den reiser viktige etiske spørsmål om eldres selvbestemmelse og verdighet.

– *Hva med den frivillige innsatsen innen eldreomsorgen?*

– Kommunene snakker om frivilliges innsats. Men bare 10 prosent av kommunene har laget en plan for bruken av frivilliges innsats. Det samme gjelder bruk av private ideelle organisasjoner. Hovedinntrykket er at kommuner legger for lite til rette. Også her er det et skille mellom kommuners retorikk og hva som er situasjonen rundt om i kommunene, sier Einar Vetvik.

Tekst:

Marie Rein Bore

Journalist